

Kitaphanasyz bolmaz!

Category: Kitapcy, Medisina, Publisistika, Sözler

написано kitapcy | 26 января, 2025

Kitaphanasyz bolmaz! KITAPHANASYZ BOLMAZ!

Ilkinji nobatda...

Käbir maglumatlary agzap gećeýin. Soñ näme pyşgyrjak bolýanymy aýdaýyn.

Ösen medeniýetleriň biri-de maýýalaryň medeniýetidi. Olar b.e.önü 100-nji ýylда okamagy-ýazmagy öwrendiler we 1400 ýyllap taryhlaryny, astronomiki gözegçiliklerini, kalendarlaryny banan gabyklaryna ýazdylar.

Birdenem ispan ýalmawuzlary geldi.

Maýýalary hristian etjek boldular.

Isleyişleri ýaly bolmadam welin, maýa siwilizasiýasyna degişli ähli ýazuw ýadygärliklerini ýakdylar. Bu barada ruhany Landa şeýle ýazýar:

«Bu ýerde gaty köp kitabyň üstünden bardyk we içinde şeýtanyň taglymyndan başga zat tapmandygymyz üçin hemmesini ýakdyk».

Maýa siwilizasiýasından biziň günlerimize çenli bary-ýogy üç kitap gelip ýetdi.

Hytaý b.e.önüki 770-nji ýıldan 221-nji ýyla çenli 500 ýyllap ylym-bilim taýdan altyn döwrüni başdan geçirirdi. Konfisiçilik we taoizm şu renessans döwründe emele geldi.

Soñra imperator Sin Şihuandi bu kämilleşmeden gorkdy we müñlerçe kitaby ýakdyrdy. Taryhçylar bu medeni gyrgynçlygy «Imperator Sin öz taryhyň ýazdyrmak üçin kitaplary ýakdyrdy»

diýip ýazdylar. Emma, Sin munuň bilenem çäklenmedi, müňe golaý alymy kitaplary bilen bile diriligine ýere gömüp ýok etdi. Käbir taryhçylar bu ilkinji kitap genosidiniň b.e.öñ 333-nji ýylda bolup geçendigini aýdýar. Beýik basybalyjy hökmünde ýatlanýan, emma medeniýetsiz «Beýik» Aleksandr Makedonskiý Eýrany basyp alanda Persepol kitaphanasyny ýakdy. Persepolda 12 müň sany sygyr derisine altyn harplar bilen ýazyylan iki million setirlik medeniýet hazynasy bardy.

• Hammamda ýakdyrdy

Rimlileriň kitaba bolan gzyklanmasы söýgi hem ýigrenç aralygyndady. Karfagenli Gannibaldan talap alan kitaphanalaryny Alp daglarynda geçirgen aňzakly gjelerine ýakyp ýyländylar.

Emma, «Sezaryň hakyny Sezara bedmeli» bolsa, rimliler Afinydan we Aleksandriýadan getiren kitaplaryny Rim kitaphanasyna getirme mertligini görkezdiler. Ony-da wizigotlar gelip ýakdy! Imperator Ýuliý Sezar söygüllisi müsürlı Kleopatra Bergama kitaphanasynthaky kitaplary sowgat etdi. Olam Bergama kitaphanasyndan gelen kitaplary birnäçe aýlap Aleksandriýanyň hammamlarynda ýakdyrdy!

Matematikaçy Ýewklid, mehanikaçy, Arhimed, medisinaçy Gerofil, astronom Eratosfen, Ptolomeý ýaly alymlaryň işlän, 990 müň golýazmasы bilen Müsüriň meşhur Aleksandriýa kitaphanasы aman galandyr öydýärsiňizmi?

Musulmanlaryň Aleksandriýany eýelemeginden soň halyf Hezreti Omaryň (r.a) serkerde Amr ibn Asyň «Bu ýerde müňlerce kitaplar bar. Bulary ýakaýynmy ýa goýaýyn?» soragyna şu jogaby berendigi rowaýat edilýär:

«Kitaplary öwren. Eger peýdasyz zatlar bolsa, ýak. Ýok, eger peýdaly zatlar bolsa-da, ýene ýak. Çünkü, halk ol kitaplary okamagyny dowam etdirse, olara uýmakdan el çekmez, könäni unutmaz we bize, ýagny täzä-täzelige dowamly duşman bolarlar!»

Nijeme kitaphana guruldy. Nijeme kitaphana ýok edildi. Hindistandaky Nalanda uniwersiteti 1193-nji ýyla çenli dünýäniň iň uly okuň jaýy hasaplanýardı.

Uniwersitete Egeý sebitlerindenem talyp gelýän eken, çünki onuň kitaphanasynyň aňyrsy-bärsi bolmandyr. Dokuz gatly üç binadan ybarat ajaýyp kitaphanada ylmyň hemme ugruna degişli müňlerçe kitap bolupdyr. Emma, bu kitaplaryň arasynda buddizmi mazamlaýan kitaplaryň bolmagy onuň soňuny getirdi. Bagtyýar Halaçly we onuň garamagyndaky musulman goşunu Nalanda uniwersitetini talady we ähli kitaplaryň külünü göge sowurdy. Rowaýata görä, şeýle bir köp kitap bar eken welin, kitaphananyň ýangyny üç aýlap dowam edipdir!

• Pýer Kýuriniň sözleri

Elbetde...

Diňe musulmanlar kitap ýakanok. Araplaryň Ispaniýany taşlap gaýtmaga mejbur bolanyndan soň Ksimenes atly katolik kardinaly Andalus kitaphanasından getirilen araplara dahilly kitaplary Grenada meýdanynda musulmanlardan halas bolandyklarynyň şanyna ýakdyrды. Fizikaçy Pýer Kýuri bu kitap genosidi üçin «Andalus kitaphanasından otuza golaý kitap halas boldy we olara esaslanyp atomy böleklere böldük. Eger ýakyylan bir million kitabyň ýarsy halas edilen bolsady, biz hazır galaktikalaryň arasynda syáhat eder ýörerdik» diýdi.

Hasan Sabbahyň Alamut galasy 1256-njy ýylда mongol serkerdesi Hulagu han tarapyndan gabalypdyr. Aýdylmagyna görä, bir mongol akyldary Alamut kitaphanasındaky kitaplary halas etmek üçin

rugsat sorapdyr. Oňa bir el araba berilipdir we halas edip biljek kitabyny almaga rugsat edilipdir. Akyldar ilki Gurhanyň golýazmalaryny el arabasyna ýükläpdir. Yzyndanam beýleki kitaplaryň içine çümüp galypdyr. Onýanca mongollar täze tapylan nebit bilen galany oda beripdir. Birküç sany golýazma Gurhandan başga hiç bir kitaby halas edip bolmandyr.

Bulam az bolýan ýaly, Hulagu han Bagdady basyp alanda 36 kitaphanany ýakdyrypdyr. Şonuň üçin Dijle derýasynyň birnäçe aýlap hüýt-gara akandygy aýdylýar.

Ýakyn taryha böküp geçeliň...

ABŞ-nyň prezidenti Adams kongrese peýda edäýjek kitaplary saklamak maksady bilen 1800-nji ýylda üç müň kitaply kitaphana gurdurypdyr. 14 ýyldan soň iňlisler kitaphanany Ak Tam bilen birlikde oda berdiler.

Prezident Tomas Jefferson bu ýitginiň öwezini dolmak maksady bilen öz kolleksiýasyndan 6 müň 500 kitaby beripdir. Çaprazlyga seretseňizläň. 1851-nji ýylda seresapsyzlyk bilen bolan bir ýangyn bilen bu kitaplaryňam üçden ikisi ýanypdyr.

Kitap ýakma babatda ýapon goşunyndan has öñdeligi eýelän ýeke-täk goşun nemes faşistleridir. Mysal üçin, nemesler uruş ýyllarynda Warsawanyň 14 sany kitaphanasyny ýakdy. Urşuň soňunda Polşada 16 million kitap ýakandyklary belli boldy. Nemesler bu boýunça aýratyn ussatlyga eýedi, çünki «Verbrennungskommandos» atly ýörite kitap ýakýan toparlary bardy!

Bularyň akyl saglygy hakykatdanam ýerinde däldi, Gyzyl Goşunyň eline geçäýmesin diýip Berlin kitaphanasynyň külüni göge sowurdylar. Hawa. Şunça mysal ýeterlik.

Şuny diýjek bolýaryn:

Belli bir wagta çenli kitaphanamdan uzakda bolmaly bolýaryn. Kitaphana bolmasa ýekşenbe ýazgysyny ýazyp bolmaýar. Ýagny... Şonuň üçin ýekşenbe günleri ýazýan «Bellik depderi» ("NOT DEFTERİ") rubrikama arakesme berjek.

Bir bolmasyz iş bolmasa, güýzde ýekşenbe ýazgylarymy dowam etdirerin...

Soner ÝALÇYN.

«SÖZCÜ» gazeti, 12.06.2016 ý. Publisistika